

ON SORUDA ÇOCUKLARDA İSHAL VE TEDAVİSİ

Doç.Dr. Şükrü HATUN

Kocaeli Tıp Fakültesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı

1. İshal nedir?

İshal kısaca sulu dışkı yapmak demektir. İshal genellikle aniden başlar ve dışkı sayısında artma (günde 3 kezden fazla) ile kendini gösterir. Çocukluk çağıında en sık 0-5 yaş döneminde ishal görülür.

2. Kusma ve ishal niçin birlikte başlar ?

Çünkü kusma ve ishal Akut Gastroenterit adı verilen aynı hastalığın bulgularıdır. İshali olan çocukların hemen hepsinde kusma olur ve bazen kusma Akut Gastroenterit'in ilk bulgusu olabilir.

3. Çocuklarda ishal nedenleri nelerdir ?

Çocukluk çağıında ishal yaz aylarında daha sık görülür ve genellikle mide ve barsakları etkileyen infeksiyöz ajanları (mikroplar) ile meydana gelir. İshal vakalarının çoğundan virus adını verdiğimiz mikroplar sorumludur. Viruslara bağlı ishal ani başlar ,ishalle birlikte kramp şeklinde karın ağrısı, iştahsızlık, kusma ve hafif ateş görülür. Bu tür ishaller 3-6 gün içinde kendiliğinden düzelirler ve ishal süresince çocuklar kendilerini kötü hissederler.

4. Hangi tür ishaller daha önemlidir ?

Genel olarak şiddetli ishali olan, kanlı ishal yapan ve yüksek ateşi olan çocukların ishalleri daha önemlidir. Bu gibi ishaller E. Coli, Şigella gibi antibiyotik tedavisi gerektiren ishallerdir ve bu durumda hastanın en kısa zamanda bir hekim tarafından görülmesi gereklidir. Altı aydan küçük çocuklarda görülen her türlü ishal önemlidir ve bu çocuklar da en kısa sürede bir hekim tarafından görülmelidir.

5. İshal niçin tehlikelidir ? Hangi çocuklar acilen hekime götürülmelidir ?

İshali çocuklar dışkı yoluyla su ve elektrolit kaybederler. Eğer ağızdan verilen sıvılarla çocuğun kayıpları karşılanmazsa 'kirk testi' misali çocuğun vücudundaki sıvı boşalır. Bu duruma dehidrasyon adı verilir. İshaldeki en büyük tehlike sıvı kaybıdır. İshal olan çocuğun gözleri ve bingıldağı çöker, dudakları ve ağız kurur, daha seyrek vekoyu idrar yapmaya başlar, ağlarken gözyaşı akmaz ve uykuya eğilimli olmaya başlarsa önemli derecede sıvı açığı var demektir. Bu durumdaki çocukların acilen hekime götürülmesi gerekir. Bunların dışında dışkıında kan olan, sık kusan, karın ağrısı ve yüksek ateşi olan çocukların da kısa sürede hekime götürülmeleri gerekir.

6. İshal nasıl tedavi edilmelidir ?

İshal tedavisinde üç önemli ilke vardır: ishalle kaybedilen sıvı ve elektrolitlerin mümkünse ağız yoluyla geri konması, ikincisi, beslenmenin sürdürülmesi, üçüncüsü ise zamanında hekime götürülmesidir. Çocuklarda görülen ishal vakalarının büyük çoğunluğu hafif - orta derecede ishal vakalarıdır ve bu çocuklar evde tedavi edilebilir. Hafif ishal vakalarında ishali rağmen çocuk iyi görünür, inatçı kusma ve ateş yoktur. Bu durumda daha sık normal su verilmesi, anne

sütü veya mamaya devam edilmesi ve çocuğun susuzluk bulguları bakımından izlenmesi yeterlidir. Orta derecedeki ishal vakalarında çocuklar huzursuzdur ve çok susarlar. Bu durumdaki çocuklar 6 aylıktan büyükse evde ishal paketleri kullanılarak tedavi edilebilirler. Daha önce bahsedilen sıvı kaybı belirtileri olan çocukların ise doktora götürülmesi gerekir.

7. Evde sıvı tedavisi nasıl yapılır ?

Son 20 yılda ishal tedavisindeki en önemli ilerleme şeker ve tuz içeren sıvılar ile ishal tedavisinin mümkün olmasıdır. Bunun için eczanelerden ve sağlık ocaklarından "ishal için şeker - tuz paketi" alınmalıdır. Bu paketlerden bir tanesi 1 litre temiz suya eklenmeli ve karıştırılmalıdır. Bu şekilde ishalle kaybedilen sıvıları yerine koymak için uygun bir sıvı elde edilmiş olur. Genel olarak sıvı kaybı olmayan ishali çocuklara her dışkı başına 10 ml/kg bu sıvıdan verilebilir. Hafif derecede sıvı kaybı varsa 50 ml/kg sıvı 4 saatte verilir. Gözlerde çöküklük, ağız kuruluğu olan orta derecede sıvı kaybı olan çocukların tedavi planının bir sağlık merkezinde yapılması daha uygundur.

Evde ishal tedavisi için sıvı hazırlanırken hazır paketlerin kullanılmasına dikkat edilmelidir. Bu şekilde hazırlanan sıvıların çocukların bazısı sevmeyebilir. Bununla birlikte sıvı kaybı olan çocukların tatsız olmasına rağmen ishal sıvılarını içtiği gözlenmiştir. Sık kusan çocuklara her 1-2 dakikada 1 çay kaşığı (5 ml.) olacak şekilde sıvı verilebilir. Genellikle sıvı ve elektrolit ihtiyacı karşılanan çocukların kusması bir süre sonra düzelir.

8. İshalde beslenme nasıl olmalıdır?

Daha önce belirtildiği gibi ishal tedavisinde en önemli ilke beslenmenin sürdürülmesidir. Doğru olan çocuğun ishal olmadan önceki beslenme düzeninin sürdürülmesidir. Bu nedenle anne sütü alanlar anne sütüne, inek sütü veya mama alanlara bu besinler verilmeye devam edilmelidir. Bununla birlikte ishal sırasında verilebilecek en uygun besinler, çay, meyva suyu, kola gibi çok şeker içeren içeceklerden sakınılmalıdır. Eski inanışın tersine ishal sırasında çocukları aç bırakmanın zararlı bir uygulama olduğu unutulmamalıdır.

9. İshal sırasında antibiyotik kullanmak gerekli midir ?

Çocukluk çağıında görülen ishal vakalarının büyük çoğunluğu virüslerle bağlıdır ve 3-6 gün içinde kendiliğinden düzelir. Antibiyotikler virüsleri öldürmediğinden ishal vakalarının çoğunda antibiyotik kullanmaya ihtiyaç yoktur. İçinde kan ve mukus olan, yüksek ateş ve şiddetli karın ağrısı ile giden ishal vakalarında antibiyotik gerekebilir. Bu durumda da doktora danışmadan antibiyotik kullanılmamalıdır.

10. İshali çocuklara ishal kesici

Genel olarak ishali çocuklara herhangi bir ishal kesici ilacın verilmesine gerek yoktur. Bu ilaçların ishalin kesilmesine katkısı olmadığı gibi, bazen ciddi zararlara yol açmaktadır. Benzer gerekçelerle kusma önleyici ilaçlarda kullanılmamalıdır.

SAĞLIK

ALLERJİ VE SÜLFİTLER

Ticari amaca yönelik hazırlanan yemeklerin ömrünü uzatmada kullanılan bazı kimyasal maddeler astım krizine neden olabilir. Sülfütlere karşı duyarlı olmak, allerjik olmak anlamına gelmez. Ancak sülfütlere karşı tedbir almamak astım ataklarına neden olabilir.

FDA, yeşil salata, soyulmuş meyveler, taze patates gibi ürünlerin hava ile temaslarında kararmalarını önlemek amacıyla katılan sülfüt gurubu maddelere yasal kısıtlamalar ve bazı yükümlülükler getirmektedir.

Ayrıca, FDA sülfüt değeri milyonda on birim üzerinde olan ürünlere etiket konulmasını istiyor. Etiketlerde sülfütlerle ilgili olarak şu maddelere bakmak lazım. Sülfüt dioksit, sodyum ve potasyum meta bisülfüt, sodyum ve potasyum bisülfüt ve sodyum sülfüt.

SÜLFİT İÇEREBİLEN BAZI GIDALAR

Konserve mantar
Konserve ve hazır çorba (toz halde)
Hazır(toz halde) salata sosları
Dondurulmuş, konserve veya kurutulmuş meyve ve sebzeler
Patates cipsi
Dondurulmuş patatesler
Turşular
Paketlenmiş soslar ve et suyu karışımları
Jelatin
Kurutulmuş balık
Karides ve diğer taze, dondurulmuş, konserve veya kurutulmuş kabuklu deniz ürünleri
Sirke
Dondurulmuş hamur işi, çörek vs.
Bazı meyve suları, şarap, bira, likör
Daha önceleri tartarazin maddesinin de astım ataklarına neden olduğu biliniyordu, ancak yeni bilgiler tartarazinin buna neden olmadığını göstermektedir.

Johns Hopkins Universty 22 Ocak 1997 alınmıştır.

İÇİMİZDEN

YAŞAMAK

İşte ben böyle yaşamalıyım
Açıp kollarımı kırlarda
Doğayı kucaklamalıyım
Türkü söylemeliyim, halay çekmeliyim
Güneşin altında yanmalı
yağmurda sırlıklam ıslanmalıyım.
Çalışmalı, acıklmalı, yorulmalıyım.
Kış geldiğinde üşümeliyim
ama iyi üşümeliyim.
Ayaklarım ıslanmalı karsuyundan
Ellerim üşümeli en çok
Ocak ateşinde ısınmalıyım.
Çocukları kucaklamalı, öpmeliyim
gözlerinden, yanaklarından

Ağlamalıyım ölenlerimize
yüreğim yanmalı
Şiir yazmalıyım özgürlükten
Barıştan
Sevdadan yana.
Emekten yana olmalıyım evet
emekten yana.
Karşı çıkmalıyım sömürüye, zulüme, savaşa
Sırası gelirse eğer Barış için
özgürlük için,
Silaha sarılıp savaşmalıyım
Ben aklımla, yüreğimle, bileğimle yaşamalıyım.

Ecz. Ünal GÜNDOĞDU

BU NOKTADAN

"Başaklar doluya tutulunca kendi kavgasını düşünen
Çılgındır kendi kavgasını düşünen ortak kavganın
göbeğinde"
ARAGON

Bir nesneye, olaya yada harekete eşit uzaklıktaki noktalardan bakan göz farklı şeyler görür. Çünkü bulunduğu nokta ve açı değişiktir. Bir çember üzerindeki gözlerin hepsi merkezdeki nesneye eşit uzaklıktan bakar, ama farklı yönlerini görür. Doğaldır ki bu gözlerin hepsi farklı şeyler görüp farklı şeyler tarif edeceklerdir. Demek ki; bir nesne, olay yada hareket hakkında görüş belirtirken baktığımız nokta çok önemlidir.

Tarihte hiçbir olay aynı zaman kesitinde başlayıp bitmez. Her olayın uzun yıllara varan geçmişleri vardır. Eğer biz bu günün olaylarını ve kahramanlarını kendilerinden önceki doğum sancılarında soyutlayıp öyle değerlendirirsek ayakları havada kalır. Geleceğimiz ile ilgili karar verirken, geçmiş hakkında bilgi sahibi olmamız gerekir ki, gelecek hakkında fikir sahibi olalım. Bilgi sahibi olmadan, fikir sahibi olmak olası değildir.

Dünya, 18 y.y. sonlarında başlayıp, 19. y.y. da devam eden ve 20.y.y'ın başında giderek hızlanan bir değişim sürecine girdi. Dünya kabuk değiştirdi. İnsan haklarına dayalı, sosyal devlet olgusu ön plana çıktı. Birinci Dünya Savaşından sonra, bir ülke, İkinci Dünya Savaşından sonra bütün doğu Avrupa ülkeleri, sosyalist devlet biçimiyle boy gösterdi. Sosyalist devlet, insanlara, insanca yaşayacakları bir sistem sunuyordu. Üretim araçlarını tek elde topluyor, her yurttaşın gelirden pay vereceğini söylüyordu. Bu gidişi durdurmak için, eske liberal kapitalist dünyanın yapması gereken bir şey vardı. Vahşi kapitalizmin yerine modern liberal sosyal devlet sistemini hayata geçirmek. O da; az gelişmiş ülkelerden sömürdüklerinin bir kısmını kendi çalışanlarıyla paylaşmak. Ve de öyle yaptılar. Hatta, sömürüp zenginleştikleri için de bunu daha iyi başardılar. En azından vitrin öyle idi. Bu olguda itici güç, bu dengeyi sağlamaya iten güç, bizzat sosyalist devletin varlığı ve alternatif teşkil etmiş olması idi. (Ezca Kooperatiflerinin de böyle bir işlevi vardır). 20 y.y. sonunda sosyalist devletler birer birer dağıldılar. Ve hali hazırda kapitalizmin alternatifi kalmadı. Tek kutuplu dühya oluştu. Onun için Friedman'ın en kötü devlet, sosyal devlettir, sloganı bütün kapitalist dünya tarafından ayakta alkışlarla kabul gördü. Ve kapitalist dünya daha önce zoraki verdiklerini, geri almaya başladı. Çalışanlara milli gelirden verilen pay bundan sonra verilmeyecekti.

Durum bundan ibarettir.

Biz bunu yeni keşvettik veya keşvettirildik. Sosyal güvenlik yasasını tartışmaya açtık. Emeklilik yaşının tartışılması, lafı güzafır. Mesele milli gelirden kemlerin pay alıp almayacağıdır. Hadaf sosyal devlettir. Acı olan

nedir? Biliyor musunuz? Ülkenin geleceğini böylesine ilgilendiren bir konuda, bilim dühyasının, ÜNİVERSİTE'lerin sus pus olmaları.

T.B.M.M. Lozan'da masaya oturduğunda görüşmelerin yapıldığı toplantıda başkan Lord Curzon'dur. Görüşmeler devam ederken, bir gün, İsmet Paşa'ya neyi önersek peh reddediyorsunuz. Siz reddettikçe ben o kartları cebime koyuyorum. Yeni devlet kuruyorsunuz. Paranız yok. Günü geldiğinde, siz bizden borç isteyecek ve biz de bu gün cebimize koyduğumuz kartları birer birer geri alacağız der.

Ama, Gazi Mustafa Kemal, koyduğu tavır ile; borç istemedem hemde dünyayı alt üst eden 1929 ekonomik krizine rağmen "Çıktık Açık Alınla On Yılda Her Savaştan" der. En azından böyle bir şeyin zor, ama imkansız olmadığını gösterir. Hem yurttaşlarına, hem dünyaya.

Sonra gelenler küçük Amerika olma özlemiyle yanıp tutuştu ve ülkeyi malûm duruma getirdiler. Her doğan çocuk iki bin Amerikan doları borçla doğuyor. Şöyle başımızı kaldırıpta; Yeryüzünde ilk milli kuruluş savaşını veren ülkeme bunlar yakışmıyor dedüğümüzde de; "solcular boğaz köprüsüne de karşı çıkmışlardı" ve yeniliklere karşı çıkanlar tutucudur" deniyor. Doğrudur. Solcular boğaz köprüsüne karşı çıkmışlardır. Siz de karşı çıkmıştınız. Duyarlı yurttaşlar, solcular, sivil kitle örgütleri hala da karşı çıkmaktadırlar. İstanbul'un bu günkü haline baktığımızda, bu insanların, dün de, bugün de, doğru söyledikleri görülmüyormu? Ama bu insanların ne oy kaygıları var ne de siyasi rant gaileleri, sadece doğru olduğuna inandıkları için ve ülkelerini sevdikleri için böyle söylüyorlar. Yeniliklere karşı çıkmak tutuculuktur. Doğru. Uluslararası tahkim ne zamandan beri yenilik oldu? Teknolojiye karşı çıkmak, ayrı şeydir, teslimiyetçiliğe karşı çıkmak, ayrı şeydir. Yeniliklere ayak uydurmak, ayrı şeydir. İlkelerden vazgeçmek, ayrı şeydir. Ülkemizi elli yıldır yönetenler, sayın bayanlar, sayın baylar iktidarda söyledikleriniz hep doğru ise, yöneten de siz olduğunuza göre ülkem niye bu durumda?

Yoksa siz ancak; "Dün dündür,bugün bu gündür"

"Seçimlerden önce zam yapacak kadar aptalmıyız?"

"Ben zenginleri severim"

"Anayasa bir defa delinmekle bir şey olmaz"

Son sosyalist devleti de biz yıktık"

"Devlet için kurşun sıkın da yiyen de şerefsizdir"

"Amaca ulaşmak için takiiye mubahtır"

"Uluslar arası tahkim yeniliktir"

"Solcular boğaz köprüsüne karşı çıkmışlardı" gibi vecizelere kulaklarımızı dört açıp dinlemeli miyiz? Uslu, uslu.

Bu gün saylediklerinizin; "T.C. Demokratik, Leik ve Sosyal Hukuk Devletidir" ve "Hürriyet ve Bağımsızlık bemin karakterimdir" noktasından bakıldığında doğru görülmüyor. 16/08/1999 saat-17 Kullar

Ecz. Üzeyir KORKMAZ